

Scenariusz lekcji do spektaklu: „*Orfeusz w wirtualnym piekle*”

Nagranie spektaklu: <https://youtu.be/gtZ4eu7efal>

Nagranie spektaklu z tłumaczeniem migowym: <https://youtu.be/7bA-UgvkPqg>

Nagranie z audiodeskrypcją: <https://youtu.be/I47j1VPQQ8U>

Temat zajęć: „*Granice teatru i filmu. Adaptacja mitu Orfeusza w czasach pandemii.*”

Autor scenariusza: Karolina Wyrozumska

Grupa wiekowa: uczniowie szkół średnich (klasy I–III)

Czas realizacji: 4 x 45 min (cztery jednostki lekcyjne)

Zagadnienia edukacyjne:

- mity greckie (Orfeusz i Eurydyka), motywy miłości, utraty, wierności i sztuki,
- adaptacje mitów w kulturze współczesnej,
- specyfika teatru, filmu i Teatru Telewizji,
- teatr w czasie pandemii, spektakl online, „teatr zdalny”,
- rola technologii (Zoom, smartfon) w procesie twórczym,
- praca aktora online i wyzwania związane z izolacją,
- granice między realnością a wirtualnością.

Cele operacyjne:

uczeń/uczennica/uczestnik zajęć:

- poznawcze: zna mit o Orfeuszu i Eurydyce; rozumie różnice między teatrem, filmem a Teatrem Telewizji; potrafi wskazać elementy mitu w spektaklu; rozróżnia środki wyrazu teatru na żywo i teatru online;
- kształcące (umiejętnościowe): potrafi analizować i interpretować dzieło artystyczne; formułuje i uzasadnia własne opinie; pracuje w grupie; przygotowuje i realizuje krótką etiudę zdalną; korzysta z narzędzi cyfrowych w pracy twórczej;
- emocjonalne: rozwija empatię wobec bohaterów i twórców; świadomie przeżywa emocje związane z tematyką miłości i straty; szanuje odmienne zdania; docenia znaczenie sztuki w czasie kryzysu.

Formy i metody pracy:

- rozmowa w kręgu,
- dyskusja kierowana,
- burza mózgów,
- praca indywidualna,
- praca w grupach,
- analiza spektaklu,
- debata oksfordzka,
- etiudy teatralne,
- praca z kartą pracy,
- prezentacja.

Materiały dydaktyczne:

- film „Orfeusz w wirtualnym piekle”, komputer/laptop i projektor, głośniki,
- tekst mitu Orfeusza i Eurydyki,
- karty pracy dla uczniów,
- telefony komórkowe lub tablety do nagrywania etudy, aplikacje do spotkań online (Zoom, Teams),
- prosty rekwizyt symbolizujący Eurydykę (np. chusta, maska),
- kartki, długopisy.

Wprowadzenie do spektaklu

Dzieło Karoliny Wyrozumskiej powstało w czasie pandemii COVID 19, kiedy spotkania grupowe były niemożliwe, a zajęcia teatralne odbywały się zdalnie. Aktorzy prowadzili próby z reżyserką poprzez platformę Zoom, a następnie każdy z nich nagrywał swoje sceny indywidualnie, we własnym domu lub najbliższej przestrzeni miejskiej. W tym „wirtualnym piekle” Orfeusz szuka Eurydyki nie w podziemiach Hadesu, lecz w świecie ekranów, aplikacji i cyfrowych sygnałów. Bohater musi jednak zaufać głosowi ukochanej, zapamiętać rytm i pauzy partnerów, których nie ma obok – reagować na niewypowiedziane kwestie, wyobrazić sobie ich gesty i spojrzenia. Filmowa forma spektaklu balansuje między teatrem i obrazem: w kadrach widzimy twarze aktorów w oknach Zooma, fragmenty ich mieszkań, puste ulice, a jednak w każdym kadrze obecne są teatralne gesty, rytm i żywa energia. Spektakl stawia pytania o to, czy dzieło zmontowane z indywidualnych nagrań jest jeszcze teatrem, czy już filmem? I jak pandemia zmieniła relacje między twórcami a odbiorcami?

Informacje o spektaklu:

scenariusz: Karolina Wyrozumska na podstawie dramatu „Orfeusz w piekle”
Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego

reżyseria: Karolina Wyrozumska

choreografia: Karolina Wyrozumska, Anna Witoszek

muzyka: Paweł Wódczyński (Fundacja Słowo i Kropka)

Grupa Niegromotni, czyli Sorry William pochodzi z I Liceum Ogólnokształcącego
i Szkoły Podstawowej z Oddziałami Dwujęzycznymi Fundacji Ekos w Swarzędzu.

Przebieg zajęć

Lekcja 1 – Wprowadzenie do tematu

1. Rozpoczęcie i integracja – nauczyciel wita uczniów, proponuje krótką rozmowę w kręgu na temat ich doświadczeń edukacji i kultury w czasie pandemii. Pyta: jak wyglądały lekcje zdalne, czy uczestniczyli w wydarzeniach artystycznych online, co było dla nich trudne, a co ciekawe?
2. Mit Orfeusza – nauczyciel krótko opowiada historię Orfeusza i Eurydyki lub odczytuje fragment mitologii. Wspólnie z uczniami analizuje motywy miłości, śmierci, wierności, muzyki i przekraczania granic. Uczniowie zastanawiają się, jakie emocje niesie ta opowieść i czego może nas nauczyć.
3. Projekcja – uczniowie oglądają film. Nauczyciel prosi, aby w trakcie zwracali uwagę na:
 - w jaki sposób przedstawiono bohaterów i relacje między nimi,
 - jakie elementy przypominają teatralne środki wyrazu, a jakie filmowe,
 - jak twórcy wykorzystują przestrzeń domową i miejską,
 - co w nich wzbudza największe emocje.
4. Krótka refleksja – po zakończeniu projekcji uczniowie w parach wymieniają się pierwszymi odczuciami i zapisują je na kartkach (co im się podobało, co ich zaskoczyło). Nauczyciel zbiera kartki, aby nawiązać do nich na kolejnej lekcji.

Lekcja 2 – Analiza i interpretacja cz. I

1. Powrót do wrażeń – nauczyciel przypomina kartki z poprzedniej lekcji, czyta wypowiedzi anonimowo. Uczniowie komentują i porządkują swoje odczucia.
2. Analiza spektaklu – nauczyciel przedstawia kontekst powstania „Orfeusza w wirtualnym piekle”: próby na Zoomie, indywidualne nagrania w domach, konieczność wyobrażenia partnera, specyfika montażu. Stawia pytanie: czy Waszym zdaniem takie dzieło to jeszcze teatr, czy już film?

Informacja od reżyserki:

Przygotowania do spektaklu odbywały się zdalnie, przed komputerami za pomocą platformy Zoom w ramach zajęć teatralnych. Ze względu na zdalny charakter współpracy reżyserka przygotowała storyboard, czyli scenopis obrazkowy przedstawiający serię szkiców, będącymi wskazówkami przy nagrywaniu swoich części przez każdego z aktorów. Zabieg taki miał pomóc aktorom wyobrazić sobie aktora, z którym będą prowadzić dialog w danej scenie, kierować wzrok i ruch w odpowiednie strony, aby stworzyć wrażenie obecności wszystkich w jednym miejscu. Kolejnym etapem pracy nad dziełem była interpretacja tekstu oraz nauka choreografii, prowadzona zdalnie z aktorami przez reżyserkę. Następnie aktorzy w swojej prywatnej przestrzeni realizowali nagrania. Ostatnim etapem był montaż nagrań, który miał tutaj kluczową rolę, aby stworzyć wrażenie płynnej i swobodnej ciągłości wymiany zdań, postępujących po sobie scen, zdarzeń w jednym miejscu i czasie.

Według reżyserki powstałe dzieło nie jest już teatrem, a filmem. Żywy obraz, który króluje w teatrze został zastąpiony nagrany obrazem, interakcje między aktorami – montażem, natomiast jednorazowość i oryginalność teatru, filmem, które każdorazowo odtwarzane będzie zawsze takie samo.

Lekcja 3 – Analiza i interpretacja cz. II

1. Podział na grupy tematyczne – klasa dzieli się na 4-5 zespołów, każdy otrzymuje kartę pracy z pytaniami dotyczącymi jednego aspektu spektaklu np.:
 - A) adaptacja mitu – jakie elementy oryginalnej historii pozostały, co zostało zmienione, jak twórcy osadzili opowieść w realiach pandemii;
 - B) teatr czy film – jakie cechy dzieła wskazują na teatralność (gest, głos, bezpośredniość), a jakie na filmowość (montaż, kadry, praca kamery), czy można mówić o Teatrze Telewizji;
 - C) technologia – jak wykorzystano komunikatory (platforma Zoom do kompleksowej pracy, prób nad filmem, od przedstawienia koncepcji, po przeprowadzenie prób, poprawek, konsultacji), smartfony (każdy z aktorów wykorzystał swój telefon, który posiada i posłużyły jako sprzęt rejestrujący – jednocześnie stali się aktorami i operatorami kamery);
 - D) aktorzy – jak radzili sobie z brakiem partnera, jakie środki wyrazu wykorzystują (pamięć, pauzy, kontakt z kamerą); czy wierzymy w ich emocje;
 - E) muzyka i dźwięk – jakie instrumenty i efekty dźwiękowe występują; jak wpływają na klimat; kiedy cisza jest znacząca.
2. Praca w grupach – uczniowie przez 15-20 minut omawiają pytania, uzupełniają karty pracy, przygotowują wnioski. Nauczyciel monitoruje i wspiera dyskusję.
**Karty pracy dostępne w pliku „Karty pracy – Orfeusz w wirtualnym piekle”*
3. Prezentacja i dyskusja – każda grupa przedstawia swoje spostrzeżenia. Uczniowie porównują wnioski, zadają pytania innym grupom. Nauczyciel uzupełnia, zwracając uwagę na symbolikę i kontekst kulturowy. Dyskusja może przerodzić się w debatę, w której jedna część klasy broni tezy, że oglądany spektakl to film, druga – że to teatr.
4. Debata oksfordzka – nauczyciel proponuje sformułowanie tezy: „Spektakl 'Orfeusz w wirtualnym piekle' jest filmem, a nie teatrem”. Chętni uczniowie losują role obrońców i oponentów, przygotowują argumenty (5 minut). Debata trwa ok. 15 minut, po czym wszyscy oddają głos na przekonującą stronę. Nauczyciel podsumowuje, podkreślając wagę argumentacji i szacunek dla odmiennych opinii.

5. Podsumowanie – wspólnie zastanawiamy się, jakie znaczenie ma fakt, że spektakl powstał w trudnych warunkach izolacji, jak artyści poradzili sobie z wyzwaniami technicznymi i jak nowe media mogą wzbogacić teatr.
6. Zadanie domowe – uczniowie indywidualnie lub w parach wybierają dowolny mit, bajkę lub wiersz i przygotowują krótki scenariusz adaptacji w formule online (nagranie w domu, rozmowa na komunikatorze). Powinni zaplanować, jak wykorzystają przestrzeń i rekwizyty, jakie emocje chcą przekazać, jakim językiem się posłużą. Swoje projekty zaprezentują na następnej lekcji.

Lekcja 4 – Działania twórcze

1. Rozgrzewka teatralna – nauczyciel prowadzi krótkie ćwiczenie ruchowe oraz dykcyjne, aby pobudzić wyobraźnię i energię zespołu.

Przykłady ćwiczeń ruchowych:

- krążenia głową (górze - dół, prawo - lewo, pełne koła),
- krążenie ramion (w przód i w tył),
- ruchy klatką piersiową (mocne wygięcie klatki w przód, bok, tył, drugi bok - początkowo z podziałem na poszczególne etapy, później połączone w płynny ruch),
- ruchy bioder (mocne wygięcie miednicy w przód, bok, pośladki w tył, drugi bok - początkowo z podziałem na poszczególne etapy, później połączone w płynny ruch)
- kilka swobodnych podskoków (obunóż, na jednej nodze, naprzemiennie),
- propozycja swobodnej improwizacji ruchowej z zamkniętymi oczami.

Przykład ćwiczeń aparatu mowy, dykcyjnych:

- rozmasowanie policzków palcami dłoni,
- formułowanie z ust „dziubka” (jak do pocałunku),
- szerokie otwieranie ust i wystawianie języka,
- wyraźne wręcz nadmierne artykułowanie poniższych zbitek językowych (można w grupie i/lub pojedynczo).

* Ćwiczenia dostępne w pliku „**Karty pracy – Orfeusz w wirtualnym piekle**”

2. Planowanie etiud – uczniowie w tych samych parach/grupach, w których przygotowywali zadanie domowe, przedstawiają swoje pomysły. Nauczyciel wspiera, pomaga uporządkować narrację i wskazuje, jak zadbać o dynamikę i rytm (pauzy, reakcje, montaż). Jeżeli warunki pozwalają, uczniowie mogą nagrać krótkie sceny za pomocą telefonów w klasie (np. symulując rozmowę na komunikatorze), albo zagrać je na żywo, wykorzystując przestrzeń klasy jak plan filmowy.
3. Prezentacje – każda grupa prezentuje swoją etiudę online (nagraną lub odgrywaną na żywo). Pozostali uczniowie notują, co zwróciło ich uwagę: pomysły na adaptację, wykorzystanie przestrzeni, rekwizyty, emocje aktorów.

*Karty pracy dostępne w pliku „**Karty pracy – Orfeusz w wirtualnym piekle**”

4. Feedback – po każdej prezentacji publiczność udziela informacji zwrotnej w formie „co było mocne? co można ulepszyć?”. Nauczyciel podkreśla konstruktywny charakter feedbacku i docenia odwagę twórców.
5. Refleksja – na zakończenie lekcji uczniowie dzielą się refleksjami na temat pracy nad etudami: co było dla nich najtrudniejsze, co zaskakujące, czego się nauczyli o sobie i swoich koleżankach/kolegach? Nauczyciel prowadzi krótką rozmowę o roli sztuki w sytuacjach kryzysowych oraz o znaczeniu współpracy i zaufania.
6. Ewaluacja – uczniowie indywidualnie wypełniają anonimową ankietę (może być w formie online), w której oceniają zajęcia, stopień zaangażowania, oraz to, co z nich wynieśli. Nauczyciel analizujeankiety i wykorzystuje wnioski do dalszej pracy.

Zakończenie

Zrealizowany cykl zajęć pozwala uczniom poznać historię Orfeusza w nowej odsłonie, zrozumieć specyfikę teatru w warunkach izolacji oraz docenić kreatywność artystów pracujących online. Daje także możliwość samodzielnego działania twórczego i refleksji nad rolą technologii w życiu codziennym i artystycznym.

Karty pracy

LEKCJA 3 – Analiza i interpretacja cz. II – zadanie 2

GRUPA A – ADAPTACJA MITU

PYTANIE	ODPOWIEDŹ
Jakie elementy oryginalnej historii pozostały w przedstawionym dziele?	
Jakie elementy zostały zmienione?	
Jak twórcy osadzili opowieść w realiach pandemii?	
Dodatkowe pytanie....	

GRUPA B – TEATR CZY FILM

PYTANIE	ODPOWIEDŹ
Jakie cechy dzieła wskazują jego teatralność?	
Jakie cechy dzieła wskazują jego filmowość?	
Cechy wspólne dzieła, które są elementami zarówno teatru, jak i filmu?	
Dodatkowe pytanie....	

Karty pracy

GRUPA C – TECHNOLOGIA

PYTANIE	ODPOWIEDŹ
Jakie narzędzia wykorzystano do rejestracji nagrań?	
Nawiązanie do jakich komunikatorów, programów czy trendów w social mediach widać w dziele?	
Jaką rolę odgrywa montaż?	
Dodatkowe pytanie....	

GRUPA D – ZESPÓŁ AKTORSKI

PYTANIE	ODPOWIEDŹ
Ocena wiarygodności gry aktorów, ich dialogów w scenach zbiorowych, które nagrywane były osobno.	
Czy widać trudność reakcji u aktorów na odpowiedzi, dialogi i emocje partnerów, których nie widzieli podczas nagrań?	
Jakie elementy kreacji aktorskiej (np. sposób mówienia postaci, strój) warty jest wyróżnienia, zwrócenia na niego uwagi?	
Dodatkowe pytanie....	

Karty pracy

GRUPA E – MUZYKA I DŹWIĘK

PYTANIE	ODPOWIEDŹ
Czy muzyka jest ważnym elementem dzieła?	
Czy warstwa muzyczna może pomagać w interpretacji przedstawionego obrazu?	
Czy odbiór wybranych etiud w nagraniu byłby taki sam/ lepszy/ gorszy, gdyby nagrane zostały w ciszy?	
Dodatkowe pytanie....	

Karty pracy

LEKCJA 4 – działania twórcze, zadanie 1.

Ćwiczenia dykcyjne:

- Baba bada baobaby. Baba dba o oba baobaby
- Bezczeszczenie cietrzewia cieszy moje czcze trzewia
- Blichtr trwa
- Cesarz cesał włosy cesarzowej, cesarzowa cesała włosy cesarza, Cesarz często cesał cesarzową.
- Chłop pcha pchłą, pchłą pcha chłop
- Chrząszcz szczęka szczęką – szczęką szczęka chrząszcz.
- Chrząszcz z dżdżownicą
- Córka cesarza całuje piekarza!
- Cześć, Czesiek! Czeszesz się częściej często czy częściej czasem?
- Czy pocziwy poczmistrz z Tczewa często tańczy cza-czę?
- Czy rak trzyma w szczypcach strzęp szczawiu, czy trzy części trzciny?
- Czy sushi się suszy?
- Czy trzy cytrzystki grają na cytrze, czy druga gwizdże, a trzecia łyzy trze?
- Trzy wszy w szwy się zaszywszy, szły w szyku po trzy wszy.
- Poczmistrz z Tczewa, rotmistrz z Czchowa
- I cóż, że ze Swarzędza?
- I cóż, że się cieszysz, że się czeszesz w Szwecji?
- Koszt poczt w Tczewie
- Na półce stoją butelki oetykietkowane i nieoetykietkowane
- Tata to czyta cytaty Tacyta. Czy tata czyta cytaty Tacyta?
- Tracz tarł tarcicę tak takt w takt, jak takt w takt tarcicę tartak tarł
- Trzeba trzcinę trzepać trzciniową trzepaczką

Karty pracy

LEKCJA 4 – działania twórcze, zadanie 3.

GRUPA NR	
imiona aktorów	
Czy przekaz był zrozumiały?	
Czy aktorzy byli wiarygodni w swoich rolach?	
Jak aktorzy radzili sobie z ruchem scenicznym i gestem?	
Jak wyglądała dynamika relacji między postaciami?	
Czy zastosowano elementy takie jak światło, dźwięk, rekwizyty lub kostiumy?	
Czy forma była oryginalna lub kreatywna?	
Czy etiuda była angażująca widownię?	
Co najbardziej zapadło w pamięć?	
Dodatkowe spostrzeżenia.	

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

poznańska
fundacja
arTYSTYCZNA

Lekcja z EM

Wszelkie autorskie prawa majątkowe zastrzeżone dla Poznańskiej Fundacji
Artystycznej